

A FŐISKOLAI KÖNYVTÁRVEZETŐK TANÁCSÁNAK MUNKÁJÁRÓL 1978–1979.

BILINCSI LAJOS

Ez alkalommal másodszor nyílik lehetőség arra, hogy a Könyvtári Figyelőben tájékoztatást adhatunk a Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsának tevékenységéről. Az előző alkalommal a Tanács működésének első két évéről számoltunk be, kitérve néhány, a magyar főiskolai könyvtárügy szempontjából fontosnak ítélt kérdésre is.

A Tanács 1978–1979. évi munkáját a már korábban kialakított keretek között végezte. Míg az 1978-as évben különböző okok miatt némi megtorpanás volt tapasztalható a munkában, az elmúlt évben a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztályának irányító és segítő munkája fokozottabban érvényesült, s ez kihatott a Tanács tevékenységére is.

A Kulturális Miniszter 5/1978./XII.12./KM számú rendelete több szempontból is érinti a főiskolai könyvtárakat. Éppen ebből kiindulva tűztük az 1979. ápr. 27-i plenáris ülés napirendjére a rendelet megtárgyalását, s ennek alapján állítottuk össze az éves munkaprogramot is. SÁRDY Péter elvtárs, a Könyvtárügyi Osztály helyettes vezetője előadást tartott a magyar könyvtári rendszer sajátosságairól, s ezen belül a főiskolai könyvtárak helyéről, szerepéről. Ez idő szerint – nem számítva az egyetemi jellegű főiskolák könyvtárait – csupán a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola könyvtára működik országos feladatkörű szakkönyvtárként. A többi főiskolai könyvtár a szakterületi együttműködési körök munkájába kapcsolódhat be, a vidéki főiskolák könyvtárai pedig a területi (regionális) együttműködési körökben érdekeltek.

Több vidéki főiskolai könyvtár részesül a szakterületének megfelelő kötelespéldányokban, így pl. a Pécsi Tanárképző Főiskola, a pécsi Pollack Mihály Műszaki Főiskola, a kaposvári Mezőgazdasági Főiskola, a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola, az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola, a NME Kohó- és Fémipari Főiskolai Kar könyvtárai. A kötelespéldányok megkapása a vidéki főiskolák könyvtárai számára igen előnyös, s állománygyarapítási és szolgáltatási szempontból számottevő segítséget jelent. Az első két év tapasztalatai alapján több érdekelt főiskolai könyvtár szóvá tette a kötelespéldányok beérkezésének rendszertelenségét, esetenkénti bizonytalanságát, a könyvtári feldolgozás és raktározás gondjait.

Az előadás jó alkalmat kínált, hogy a plenáris ülés résztvevői kifejtsék véleményüket a főiskolai könyvtárügy aktuális kérdéseiről. Néhányat mintegy illusztrálásként kiragadva a problémákból:

– Több főiskolai könyvtárat érint a koordinációs központok tevékenységének megszervezése, megindulása. A mezőgazdasági, a műszaki és az egészségügyi főiskolai könyv-

tárak szervezeti kapcsolatai tisztázottak. (AGROINFORM, OMKDK, OOKDK.) Ez idő szerint – a rendeletben foglaltakat figyelembe véve – megoldatlan az Államigazgatási Főiskola könyvtárának, továbbá a pedagógusképző intézmények könyvtárainak koordinációs központokhoz való tartozása.

– Összejöveleteinken gyakran szóba kerül a főiskolai könyvtárak és hálózatuk problémája. Ismeretes, hogy a főiskolai könyvtárak, hasonlóan az egyetemi könyvtárakhoz az MT 17/1976./VI./7/ sz. rendeletében foglaltak szerint a fenntartó intézmény keretein belül hálózatban működnek. Ezek szerint a főiskolai könyvtári hálózatot a főiskolai központi könyvtár és a főiskolán működő tagozatok, intézetek, szakrészlegek, tanszékek könyvtárjai, könyvtári szolgáltató helyei alkotják. Ez a szervezeti lehetőség esetenként ellentmondani látszik annak a különben helyes, és a főiskolai könyvtárak fejlesztési irányelveiben is kinyilvánított álláspontnak, amely szerint a főiskolákban nem célszerű a központi könyvtár mellett párhuzamosan fejlesztett tanszéki, intézeti könyvtárakat létrehozni. Főiskolai könyvtáraink többségében – különösen az egy telephelyen működő intézményeknél – a könyvtári ellátás továbbra is központosított, s a létrehozott intézeti könyvtárak elsősorban kézikönyvtári letétekként működnek.

Természetesen másként vetődik fel a probléma a kihelyezett tagozatokkal rendelkező intézmények esetében. Így pl. a Pénzügyi és Számviteli Főiskola zalaegerszegi és salgótarjáni kihelyezett intézeteiben, a Pollack Mihály Műszaki Főiskola bajai Vízgazdálkodási Intézetében, az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola debreceni karán, a tanár- és tanítóképző főiskolák kihelyezett tagozatain az intézmény központjától távol működő könyvtárak önállósága egyértelműen indokolt. A jelenlegi körülmények között a központosított ellátás (beszerzés, feldolgozás stb.) nem valósítható meg. Ugyanez a helyzet az egyetemi szervezetben működő főiskolai karok könyvtárjai esetében is. (Kazincbarcika, Dunaújváros, Gyöngyös, Kecskemét, Székesfehérvár, Hódmezővásárhely, Mezőtúr, Szarvas.)

A rendelet szelleméből következő ésszerű megfontolások és a tapasztalatok is amellet szólnak, hogy az ilyen esetekben a könyvtárak valóban hálózatként működhetnek, s megtalálhatók a hálózati tagkönyvtárak közötti együttműködés öncélúságtól mentes, az intézmény érdekeivel egybeeső tartalmas formái. Ezek közül célszerű kiemelni néhányat.

Elengedhetetlen, hogy a több karú, kihelyezett tagozatokkal, intézetekkel rendelkező intézményeknél egységes és összehangolt korszerű elvek érvényesüljenek a könyvtárak szervezésében, ellátásában és működésében. Ennek egyik feltétele, hogy az összintézményi könyvtárügyet a hálózati központ feladatkörét ellátó központi könyvtár jól képviselje.

Szorosan összefügg ezzel a könyvtári célokat szolgáló anyagi erőforrások átgondolt, az intézmény egészében folyó munkát megfelelően figyelembe vevő felosztása. A központi feladatokat ellátó könyvtáraknak törekedni kell a tagkönyvtárak szakmai munkájának segítésére, a jobb, színvonalasabb technikák, munkamódszerek elterjesztésére, s általában a hatékony módszertani munkára. A tagozati ülések jó alkalmat szolgáltatnak az e téren kialakult módszerek, a szerzett tapasztalatok kicserélésére. Ez, a mindeddig

jórészt spontán tapasztalatcsere felhívta a Tanács figyelmét arra is, hogy a közeljövőben célszerű lesz ennek szervezett fórumot is teremteni.

A plenáris ülésen ismételten, immár a sürgető megvalósítás igényével merült fel a főiskolai könyvtárak szervezeti és működési szabályzatának elkészítése.

A Könyvtárügyi Osztály az időközben ismételten átdolgozott, kiegészített ún. minta-tervezetet átnézte, véleményezte, s ezt követően megküldtük felhasználás céljából az érdekelt könyvtárak vezetőinek.

Az elmúlt év munkaprogramjának kiemelt feladata volt tagozatonként egy-egy főiskolai könyvtár helyzetének, tevékenységének elemző vizsgálata, s a vizsgálat eredményének részint tagozati üléseken, részint pedig plenáris ülésen való megtárgyalása.

A könyvtárak kiválasztásánál az volt az elsődleges szempont, hogy a könyvtárban végzett munka, az elemzés során szerzett tapasztalatok a többi főiskolai könyvtár számára is szolgálhassanak szakmai tanulságokkal, s nem utolsó sorban alkalmasak lehessenek – mintegy az 1977-es felmérés folytatásaként – bizonyos általánosítható megállapítások levonására.

Ez azt is jelentette, hogy a tervbe vett szakmai elemzések céljából nem a kiválasztott könyvtárak munkájának, gondjainak „kivesézését” tűztük ki, hanem elsősorban a kollégialis tanácsadást, a jó kezdeményezések, tapasztalatok átvételét, s nem utolsó sorban a közös problémák, azaz a mai magyar főiskolai könyvtárügy lényeges jelenségeinek összegyűjtését és feldolgozását tartottuk fontosnak. Miután a Tanács tagjai ezt elfogadták, nem okozott gondot az önként jelentkező könyvtárak közül kiválasztani az elemzések számára mindenben megfelelőket.

Ilyen előzmények után került sor az egi Ho Si Minh Tanárképző Főiskola könyvtárának, a kaposvári Mezőgazdasági Főiskola könyvtárának és a Külkereskedelmi Főiskola könyvtárának meglátogatására. A helyzetelemzések elkészítésére a Tanács és a Könyvtárügyi Osztály dr. Tóth Gyuláné Király Katalin, Takács Katalin, Gábor Iván főiskolai könyvtárvezetőket és Mastalir Ernőné tudományos munkatársat kérte fel.

A tagozati üléseken megnyilvánult érdeklődés, a főiskolai könyvtári tevékenység szinte egész skáláját érintő vita igazolta, hogy egy-egy konkrét könyvtár példáján keresztül is el lehet jutni a közös, lényeges problémákhoz.

Néhány általánosítható kérdés, ami a fenti három könyvtár vizsgálódásakor is felszínre került:

– Néhány helyen rendezetlen a könyvtár és a könyvtárvezető jogi-szervezeti helyzete. A könyvtárvezetők jelentős része nem vehet részt a főiskolai tanács munkájában.

– Tisztázatlan, hogy könyvtáraink milyen mértékben tudják, illetve meddig kötelesek vállalni a hallgatók tankönyvekkel, segédeszközökkel való ellátását.

– A legtöbb könyvtárban a kis létszámú könyvtárosi kollektívát nehéz feladat elé állítja az állomány karbantartása, a feleslegessé vált, elavult művek kivonása, a szükségessé váló újraeltárolás és rekatalogizálás.

– A tagozati ülések résztvevői helyeselték, hogy ahol a főiskolák közelében megfelelő közművelődési könyvtár működik, ott a közművelődési funkciókat lássa el az a könyvtár, ahol azonban ilyen könyvtár a főiskola közelében nincs, s ahol a hallgatóság jelentős része a főiskola kollégiumában lakik, ott a főiskolai könyvtárnak kell vállalnia a közművelődést szolgáló irodalom beszerzését is.

– Követendőnek tartották a kaposvári Mezőgazdasági Főiskolának a használók képzésére tett kezdeményezését: a főiskola anyagi támogatásával könyvtár- és irodalomhasználatot ismertető filmet készítettek, amelyet a tagozati ülés résztvevői meg is tekintettek.

Ugyancsak túlmutat az egyedi eseten, hogy mind ez ideig nem alakult ki a fenntartó intézményeket valamelyest is orientáló irányelv, vagy éppen normatíva a könyvtárak műszaki-technikai ellátására. Főiskolai könyvtáraink jelentős része nem rendelkezik a korszerű és színvonalas munkát elősegítő gépekkel, felszerelésekkel.

A tagozati ülések felhívták a figyelmet arra is, hogy a főiskolák szervezetében végrehajtott változások, elsősorban az integrált oktatási egységek létrehozása az intézeti könyvtárak kiépítését és fejlesztését eredményezheti a központi könyvtárak rovására.

Összefoglalva: az elmúlt év munkáját illetően két dolgot célszerű kiemelni:

1) A Főiskolai Könyvtárvezetők Tanácsa fontosnak és hasznosnak ítéli az ágazati felügyeletet ellátó Kulturális Minisztérium mindjobban erősödő szakmai irányítását, s a lényeges kérdésekről adott és a jövőben is adandó érdemi tájékoztatását. A magyar főiskolai könyvtárak fejlődésének egyik kulcskérdése, hogy az egyes könyvtárak kezdeményezései, eredményei mennyiben, s milyen központi segítséggel válnak közkinccsé és általánossá.

2) Az elmúlt időszakban végzett elemző-felmérő munkák jó előtanulmányt jelentenek a mai magyar főiskolai könyvtárügy problémáinak feltárásához, szintetizálásához, s egyben a nyolcvanas évek reális fejlesztési terveinek elkészítéséhez.

